

Вікторія Костянтинівна МАКАРОВИЧ

старший викладач кафедри обліку і аудиту,
Ужгородський національний університет
вул. Підгірна, 46, м. Ужгород, 88000, Україна
E-mail: viktorija.zts@gmail.com
Телефон: +380505199489

**АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФАКТОРИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТУ
УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ**

Макарович, В. К. Аналіз ефективності факторингових операцій як інструменту управління оборотним капіталом [Текст] / Вікторія Костянтинівна Макарович // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2013. – Том 14. – № 3. – С. 114-122. – ISSN 1993-0259.

Анотація

У сучасних умовах функціонування суб'єктів господарської діяльності все більшого значення набуває управління фінансовими потоками, зокрема швидкістю обороту капіталу, одним із способів підвищення якої є факторинг. У статті розглянуто аналіз ефективності факторингових операцій. Окреслено площину їх аналізу з позиції фактора та факторанта. Сформовано мету, завдання, об'єкти та етапи аналізу факторингових операцій для останнього. Серед етапів аналізу ефективності факторингових операцій виділено етапи: аналіз впливу факторингу на динаміку і рівень дебіторської заборгованості; на фінансові результати діяльності підприємства; аналіз його ефективності порівняно з альтернативними джерелами фінансування і управління дебіторською заборгованістю. Запропоновано напрями удосконалення методичних положень аналізу ефективності факторингових операцій у частині визначення комплексу аналітичних показників, що сприятиме управлінню оборотним капіталом шляхом прийняття оптимальних управлінських рішень суб'єктами господарювання.

Ключові слова: факторинг; факторингові операції; фактор; факторант; аналіз; ефект; ефективність.

Виктория Константиновна МАКАРОВИЧ

**АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФАКТОРИНГОВЫХ ОПЕРАЦИЙ КАК
ИНСТРУМЕНТА УПРАВЛЕНИЯ ОБОРОТНЫМ КАПИТАЛОМ**

Аннотация

В современных условиях функционирования субъектов хозяйственной деятельности все большее значение приобретает управление финансовыми потоками, в частности скоростью оборота капитала, одним из способов повышения которой есть факторинг. В статье рассмотрен анализ эффективности факторинговых операций. Очерчена плоскость их анализа с позиции фактора и факторанта. Сформирована цель, задание, объекты и этапы анализа факторинговых операций для последнего. Среди этапов анализа их эффективности выделены этапы: анализ влияния факторинга на динамику и уровень дебиторской задолженности; на финансовые результаты деятельности предприятия; анализ эффективности факторинга в сравнении с альтернативными источниками финансирования и управления дебиторской задолженностью. Предложены направления усовершенствования методических положений анализа эффективности факторинговых операций в части определения комплекса аналитических показателей, который будет способствовать управлению оборотным капиталом путем принятия оптимальных управленческих решений субъектами ведения хозяйства.

Ключевые слова: факторинг; факторинговые операции; фактор; факторант; анализ; эффект; эффективность.

Viktoriya Kostyantynivna MAKAROVYCH

Senior Lecturer of Department of Accounting and Audit,
Uzhhorod National University
Pidhirna str., 46, Uzhhorod, 88000, Ukraine
E-mail: viktorija.zts@gmail.com
Phone: +380505199489

EFFICIENCY ANALYSIS OF FACTORING TRANSACTIONS AS A TOOL OF WORKING CAPITAL MANAGEMENT

Abstract

In present conditions of functioning of business entities the management of financial flows is becoming increasingly important, in particular speed of capital turnover, one of the ways to improve of which is factoring. This article deals with the efficiency analysis of factoring transactions. The plane of analysis of factoring transactions from the position of factor and factoree is outlined. Purpose, objectives, objects and stages of analysis of factoring transactions for factoree are formed. Among the stages of efficiency analysis of factoring transactions in factoree is allocated the stages: impact analysis of factoring on the dynamics and level of accounts receivable; impact analysis of factoring on the financial results of the enterprise; effectiveness analysis of factoring compared to alternative sources of financing and accounts receivable management. Directions for improvement of methodological provisions of efficiency analysis of factoring transactions in the part of determining of analytical indicators complex to facilitate the management of working capital management by making optimal management decisions by business entities are offered.

Keywords: factoring; factoring transactions; factor; factoree; analysis; effect; efficiency.

JEL classification: M410

У сучасних умовах функціонування суб'єктів господарської діяльності все більшого значення набуває управління фінансовими потоками, зокрема швидкістю обороту капіталу, одним із способів підвищення якої є факторинг. Позитивні зміни, що спостерігаються за останні роки, в практичній діяльності на вітчизняному ринку факторингу поки що не підтримані аналогічними змінами в його науково-теоретичному забезпеченні. Нині мало якісної наукової літератури з цих питань. Майже відсутні монографічні дослідження. Причому та їх частина, яка є в наявності, пов'язана більшою мірою з правовими аспектами факторингової діяльності. Усе це свідчить про те, що економічні питання розвитку внутрішнього факторингу поки що не отримали в нашій країні належного науково-теоретичного обґрунтування.

За своєю сутністю факторинг надає постачальникам принципово ширші можливості для свого розвитку, ніж ті, які є у суб'єкта господарювання, що самостійно обслуговує товарний кредит.

Унаслідок відносної новизни цього виду економічних стосунків і їх стрімкого розвитку останніми роками, відсутності нормативної бази, методичних рекомендацій по практичному застосуванню факторингу стала очевидною необхідність наукового комплексного дослідження цього інструменту управління оборотним капіталом. Ефективність і доцільність його застосування обумовлена особливостями функціонування господарюючого суб'єкта. Тому

найбільш актуальним і цікавим напрямом дослідження факторингу є аналіз ефективності його застосування на підприємстві.

Питанням аналізу факторингових операцій присвячені дослідження таких зарубіжних вчених, як О. В. Виноградова [3], К. А. Єлуфімова [5], Н. О. Ішкова [6], Л. М. Кожина [7], М. Ю. Лаврик [8], І. Є. Медведєв [11], М. І. Трейвіш [14], А. М. Шаніна [15] та інших.

Напрацювання фахівців, серед яких О. В. Виноградова [3], К. А. Єлуфімова [5], Л. М. Кожина [7], М. Ю. Лаврик [8], здебільшого присвячені питанням розкриття інформації про аналіз ризиків факторингових операцій. Фрагментарно дослідження аналізу факторингу розглянуто в працях І. Є. Медведєва [11], М. І. Трейвіш [14]. При цьому залишається неврахованим та недослідженим питання методик аналізу ефективності використання факторингу для учасників даних операцій.

Метою та завданням дослідження є обґрунтування методики аналізу ефективності факторингових операцій як інструменту управління оборотним капіталом. У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: системний підхід, аналіз і синтез, а також економічного, порівняльного аналізу, експертних оцінок.

Питання ефективності (результативності) факторингових операцій є центральними в процесі дослідження ролі і значення факторингу як засобу управління поточною господарською діяльністю підприємств. Учасники факторингових операцій

природно повинні зіставляти витрати, пов'язані з участю у факторингових операціях і доходи, отримані від участі у факторингу.

розглядати з позиції фактора, а також з позиції використання факторингу як інструменту ефективного управління дебіторською заборгованістю на рівні факторанта (рис. 1).

Рис. 1. Підходи до аналізу факторингових операцій*

* Розроблено автором

Показники, на основі яких визначається можливість погашення боржником грошової вимоги, розроблені та досить широко використовуються в практиці фірм-факторів.

Щодо методики аналізу ефективності факторингових операцій фактором та факторантом, зазначимо, що єдина методика, яка б дозволила обґрунтувати рішення щодо оптимального застосування факторингу та спрогнозувати можливі наслідки його використання, відсутня.

Недостатня розробленість цього питання сприяє проведенню неефективної політики управління, що спричиняє погіршення фінансово-економічного становища підприємств.

У нашому дослідженні зосередимо увагу на аналізі ефективності факторингових операцій у факторанта (тобто клієнта факторингових операцій).

У теорії і методиці економічного аналізу склалися загальні принципи дослідження ефективності діяльності господарюючого суб'єкта, які можуть бути базовими для більш конкретних видів аналізу, у нашому випадку — ефективності використання факторингових операцій.

Виходячи з суті і змісту поняття «методика економічного аналізу», що визначені в наукових

працях [1; 4; 9; 10; 12], належить сформулювати:

- цілі і завдання аналізу використання факторингу;
- послідовність проведення аналізу (його етапи);
- методи (способи, прийоми) аналізу;
- систему показників аналізу;
- критерії оцінки показників.

Враховуючи вищевказане, сформулюємо мету, завдання, об'єкти та етапи аналізу факторингових операцій для факторанта (рис. 2).

Таким чином, метою аналізу факторингових операцій є виявлення економічних переваг факторингу як операції з управління оборотним капіталом.

Для вирішення поставлених завдань зупинимось на наступних методах аналізу факторингу: порівняння; відносних і середніх величин; групування даних; табличний; графічний; факторний аналіз.

Нами виокремлено наступні основні етапи аналізу ефективності факторингових операцій у факторанта:

- Аналіз впливу факторингу на динаміку і рівень дебіторської заборгованості;
- Аналіз впливу факторингу на фінансові результати діяльності підприємства;

- Аналіз ефективності факторингу порівняно з управлінням дебіторською заборгованістю. альтернативними джерелами фінансування і

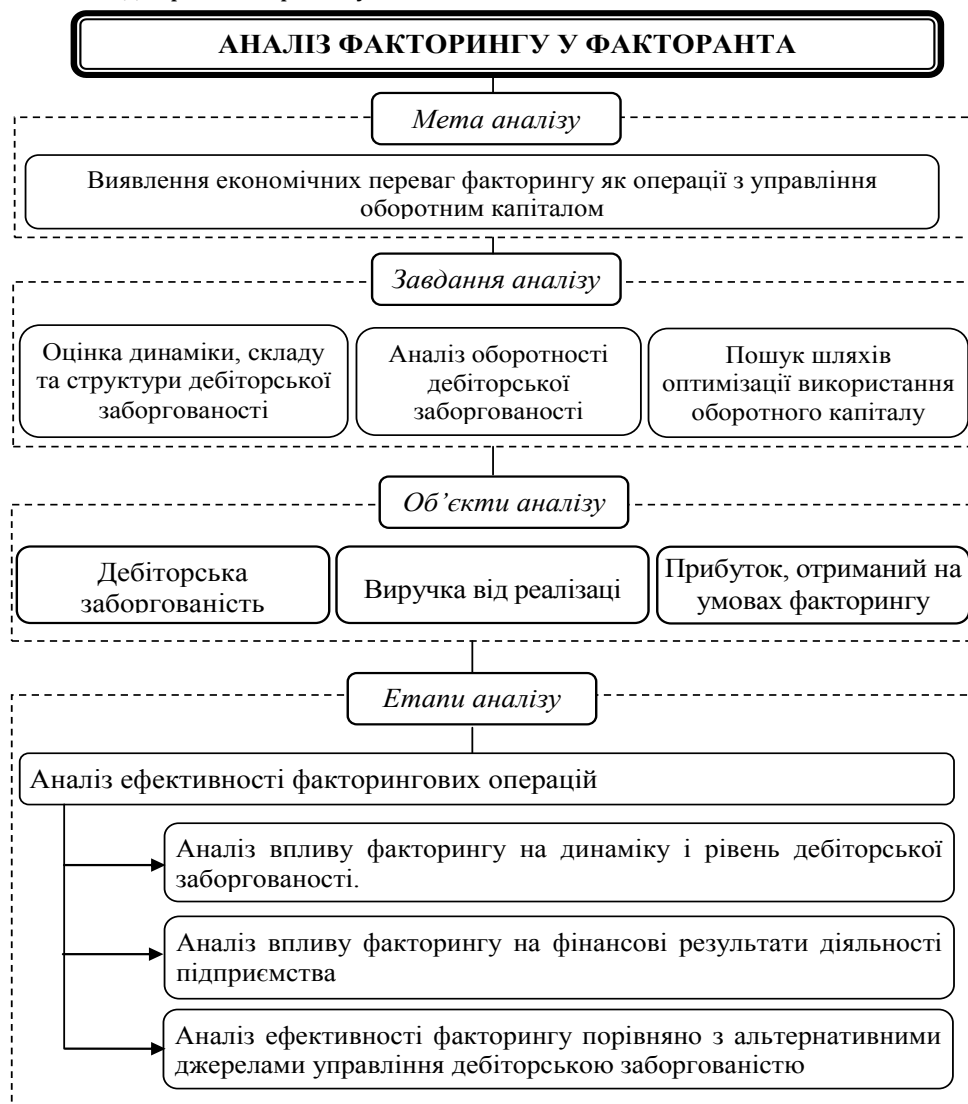

Рис. 2. Модель аналізу факторингових операцій у факторанта*

* Розроблено автором

До кожного з етапів визначено площину дослідження, яка визначає можливі варіанти, що розглядатимуться на кожному етапі аналізу. З метою обґрунтування правильності рішення необхідно використовувати інформацію, отриману з різних джерел.

Основною інформаційною базою для проведення аналізу факторингових операцій є бухгалтерська звітність суб'єктів господарювання, пояснювальні довідки до бухгалтерської звітності, розшифровки окремих статей бухгалтерських балансів, економічні звіти і аналітичні довідки, статистична звітність про основні економічні показники діяльності, а також інша внутрішня і зовнішня інформація. При цьому обробку інформації необхідно здійснювати за допомогою спеціально призначених для цього методів (групування, опитування, порівняння, балансового методу, розрахунку коефіцієнтів, групування, методу графічного аналізу, методу кореляційного

та регресійного аналізу) [4, с. 5-14].

Кожна із зазначених складових потребує окремої уваги та детального вивчення, що буде розкрито надалі.

Аналіз впливу факторингу на динаміку і рівень дебіторської заборгованості.

У межах аналізу проводиться оцінка рівня і складу поточної дебіторської заборгованості підприємства.

Узагальненим показником повернення заборгованості є оборотність, яка розраховується як відношення об'єму продажів за період до середньої величини дебіторської заборгованості за період і показує, скільки разів заборгованість утворюється і надходить в організацію за період, що вивчається. Прискорення оборотності в динаміці розглядається як позитивна тенденція.

Л. А. Лахтіонова стверджує, що оборотність є загалом показником ліквідності і якості дебіторської заборгованості [10, с. 217].

У процесі дослідження розраховується також період погашення дебіторської заборгованості як відношення кількості днів у періоді до коефіцієнта оборотності. Цей показник відображає середню кількість днів, необхідну для її повернення.

Для проведення факторного аналізу з метою встановлення кількісних впливів факторингу на динаміку дебіторської заборгованості і показників її оборотності необхідно виділити в структурі виручки надходження від факторингу, а в структурі дебіторської заборгованості – середні залишки по дебету 36 рахунку по клієнтах, переданих на факторинг, і по інших. Перетворимо відповідні показники:

$$BP\phi = \frac{H\phi\phi}{H\phi\delta}, \quad (1)$$

де

$BP\phi$ – виручка від факторингу;

$H\phi\phi$ – надходження від факторингової компанії;

$H\phi\delta$ – інші надходження від дебіторів.

$$DЗср = \frac{DЗ\phi}{DЗ\delta}, \quad (2)$$

де

$DЗср$ – середнє значення дебіторської заборгованості;

$DЗ\phi$ – середня заборгованість по клієнтах, переданих на факторинг;

$DЗ\delta$ – середня дебіторська заборгованість по інших клієнтах (дебіторах).

Факторинг сприяє механізму ефективного скорочення термінів оборотності дебіторської заборгованості.

Залежність загального коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості від коефіцієнтів оборотності клієнтів, переданих на факторингове

обслуговування, і інших клієнтів можна відобразити за формулою:

$$Kодз = d1 \cdot Kодз\phi + d2 \cdot Kодз\delta, \quad (3)$$

де

d_1 = частка середньої дебіторської заборгованості по факторингових клієнтах у загальній дебіторській заборгованості;

d_2 = частка середньої дебіторської заборгованості по інших клієнтах у загальній дебіторській заборгованості;

$Kодз\phi$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості по факторингових клієнтах, разів;

$Kодз\delta$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості по інших клієнтах, разів.

Проаналізувати зміну основних показників за рахунок впливу зміни показників по факторингових клієнтах і інших клієнтах можна, використовуючи адитивну факторну модель.

Аналіз впливу факторингу на фінансові результати діяльності підприємства.

Для визначення впливу факторингу на фінансові результати діяльності підприємства доцільним є здійснення порівняння показників виручки від реалізації, оборотності дебіторської заборгованості та рентабельності за періоди до застосування факторингу та після використання факторингових схем. Особливу увагу слід звернути на оптимізацію структури балансу, яка містить порівняння валюти балансу, коефіцієнти ліквідності та платоспроможності, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами.

У процесі аналізу рекомендується складання наступної аналітичної таблиці 1.

Таблиця 1. Зміна фінансово-економічних показників діяльності суб'єкта господарювання в результаті використання факторингових операцій

Показник	До застосування факторингу	Після застосування факторингу	Відхилення
1	2	3	4
Виручка від реалізації товарів, робіт, послуг, грн.			
Оборотність дебіторської заборгованості, об.			
Рентабельність продажу, %			
Середня дебіторська заборгованість, грн.			

Важливо зазначити, що факторингова схема управління оборотними коштами не створює кредиторську заборгованість.

За допомогою цієї аналітичної таблиці можемо проаналізувати зміни фінансово-економічних показників діяльності суб'єкта господарювання в результаті використання факторингових операцій.

Про позитивний вплив застосування

факторингу буде свідчити приріст виручки від реалізації, рентабельності продажів, прискорення оборотності дебіторської заборгованості та покращення структури балансу.

Приріст виручки від реалізації (доходу, прибутку) можна розрахувати як абсолютну різницю між показниками виручки від реалізації (доходу, прибутку) після і до застосування

факторингу:

$$\Delta BP(D, П) = \Sigma BP(D, П)ф - \Sigma BP(D, П) \quad (4)$$

де $\Delta BP(D, П)$ – зміна суми виручки від реалізації (доходу, прибутку), (грн);

$\Sigma BP(D, П)ф$ – сума виручки від реалізації (доходу, прибутку) після застосування факторингу (грн);

$\Sigma BP(D, П)$ – сума виручки від реалізації (доходу, прибутку) до застосування факторингу (грн).

Також варто визначити темп зростання виручки від реалізації (доходу, прибутку) після і до застосування факторингу:

$$\Delta Tвр(\partial, n) = \frac{\Sigma BP(D, П)ф}{\Sigma BP(D, П)} \times 100 - 100 \quad (5)$$

де $\Delta Tвр(\partial, n)$ – темп росту виручки від реалізації (доходу, прибутку);

$\Sigma BP(D, П)ф$ – сума виручки від реалізації (доходу, прибутку) після застосування факторингу (грн);

$\Sigma BP(D, П)$ – сума виручки від реалізації (доходу, прибутку) до застосування факторингу (грн).

Скорочення часу оборотності дебіторської заборгованості слід визначати як різницю між оборотністю дебіторської заборгованості до і після застосування факторингу:

$$\Delta Обдз = Обдзф - Обдз \quad (6)$$

де $\Delta Обдз$ – зміна оборотності дебіторської заборгованості;

$Обдзф$ – оборотність дебіторської заборгованості після застосування факторингу;

$Обдз$ – оборотність дебіторської заборгованості до застосування факторингу.

Основний ефект від здійснення факторингової операції полягає в прискоренні оборотності оборотних активів підприємства. Якщо організація працює рентабельно, то прискорення оборотності призводить до отримання більшої суми прибутку при незмінному об'ємі використовуваних ресурсів. Застосування факторингових угод дозволить значно скоротити період оборотності дебіторської заборгованості і за рахунок цього отримати додатковий прибуток.

Бучик Т. А. пропонує цей прибуток визначати наступним чином [2, с. 184]:

$$\Delta Поб = \Delta Кодз \cdot Pпр1 \cdot Дз1$$

де $\Delta Поб$ – зміна суми прибутку в результаті прискорення оборотності дебіторської заборгованості (грн.);

$\Delta Кодз$ – зміна коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості (коеф);

$Pпр1$ – рентабельність продажів звітного

періоду (коеф);

$Дз1$ – середня сума дебіторської заборгованості в звітному періоді (грн).

Для оцінки ефективності факторингу доцільно зіставити суму додаткової виручки з витратами по факторингу.

$$KBф = \frac{\Delta BP(D, П)}{\Sigma Bф} \quad (8)$$

де $KBф$ – коефіцієнт витратовіддачі по факторингу;

$\Delta BP(D, П)$ – приріст виручки від реалізації (доходу, прибутку) (грн);

$\Sigma Bф$ – сума витрат по факторингу (грн).

Втрати від проведення факторингових операцій можна розрахувати наступним чином:

$$\Delta Пф = \frac{\partial \cdot Дз1}{100} \quad (9)$$

де $\Delta Пф$ – зміна суми прибутку за рахунок проведення факторингової операції (грн);

∂ – ставка дисконту по факторинговій угоді, %;

$Дз1$ – середня сума дебіторської заборгованості у звітному періоді (грн).

Як правило, застосування факторингу доцільне, коли у підприємства є можливість використовувати фінансові ресурси з рентабельністю вищою, ніж ставка витрат по факторингу, і коли втрати від інфляції можуть перевищити витрати по факторингу.

Аналіз ефективності факторингу порівняно з альтернативними джерелами управління дебіторською заборгованістю

Основна проблема аналізу показників ефективності факторингу пов'язана з визначенням мінімально або максимально/допустимої величини показника, при якому визначається відповідний рівень ефективності: високий, середній, низький, мінімально допустимий і так далі. Такі оцінки можуть мати наближене значення і бути застосовні тільки за певних типових умов: для організацій однієї галузі або групи схожих за певними ознаками галузей, для певного етапу розвитку цих організацій, при певних допустимих характеристиках економічного середовища і т. д.

Коли такі критерійні значення показників відсутні або визначені недостатньо чітко і точно, оцінювати ефективність застосування ресурсів можна тільки в досить вузьких межах. Тобто можна тільки приблизно або інтуїтивно визначити, збільшується або зменшується ефективність у аналізованому періоді відносно іншого або інших періодів, вищій або нижчій відповідний показник ефективності цієї організації порівняно з іншими суб'єктами. Проте не можна безперечно сказати, наскільки далеке значення того або іншого показника від нормального або гранично допустимого

мінімального значення. Коли визначено середнє значення показника для підприємств галузі, завдання оцінки рівня ефективності досліджуваного підприємства значно спрощується, проте в статистиці подібна інформація часто відсутня. Саме тому в перелік показників оцінки економічної ефективності введені показники порівняльної оцінки факторингу порівняно з іншими інструментами поповнення обігових коштів. Це дозволяє частково розв'язати проблему критерійної оцінки значень показників ефективності факторингу.

Серед інших інструментів поповнення обігових коштів зосередимо увагу на кредиті, оскільки факторинг досить часто ототожнюють, прирівнюють і порівнюють з кредитом. Автор відстоює точку зору, що факторинг не є кредитом.

Економію витрат по фінансуванню оборотного капіталу при порівнянні факторингу з кредитними ресурсами можна визначити за формулою:

$$E = \Sigma V\phi - \Sigma V\kappa \quad (10)$$

де E – економія витрат по фінансуванню оборотного капіталу;

$V\phi$ – сума витрат по факторингу (грн);

$V\kappa$ – сума витрат по кредитуванню (грн).

Економія витрат по фінансуванню оборотного капіталу визначається зіставленням суми плати за послуги факторингу із сумою відсотків за комерційний кредит.

Також при порівнянні факторингу з кредитом варто скористатись крос-коефіцієнтом фінансових

результатів від використання факторингу:

$$K_{\text{крос}} = \frac{\Phi R\phi}{\Phi R\kappa} \quad (11)$$

де $K_{\text{крос}}$ – крос-коефіцієнт фінансових результатів від використання факторингу;

$\Phi R\phi$ – фінансовий результат, отриманий від використання факторингу (грн);

$\Phi R\kappa$ – фінансовий результат, отриманий від використання кредитних ресурсів (грн).

Крос-коефіцієнт визначається як співвідношення фінансового результату, отриманого від використання факторингу з фінансовим результатом, отриманим у випадку використання кредитних ресурсів.

Розрахунок цих коефіцієнтів дасть можливість визначити вигідність (або навпаки) застосування факторингу в діяльності суб'єкта господарювання порівняно з альтернативним джерелом поповнення оборотного капіталу – кредитом.

Використання управління дебіторською заборгованістю за угодою факторингу дозволить проводити ефективну політику управління, зменшити борги, у тому числі і безнадійні, знизити ризик фінансово-економічної діяльності.

На основі узагальнення результатів аналізу ефективності факторингових операцій ми можемо зробити висновок про так званий ефект від використання факторингових операцій.

Основні переваги і передбачуваний економічний ефект від використання факторингу наведено на рис. 3.

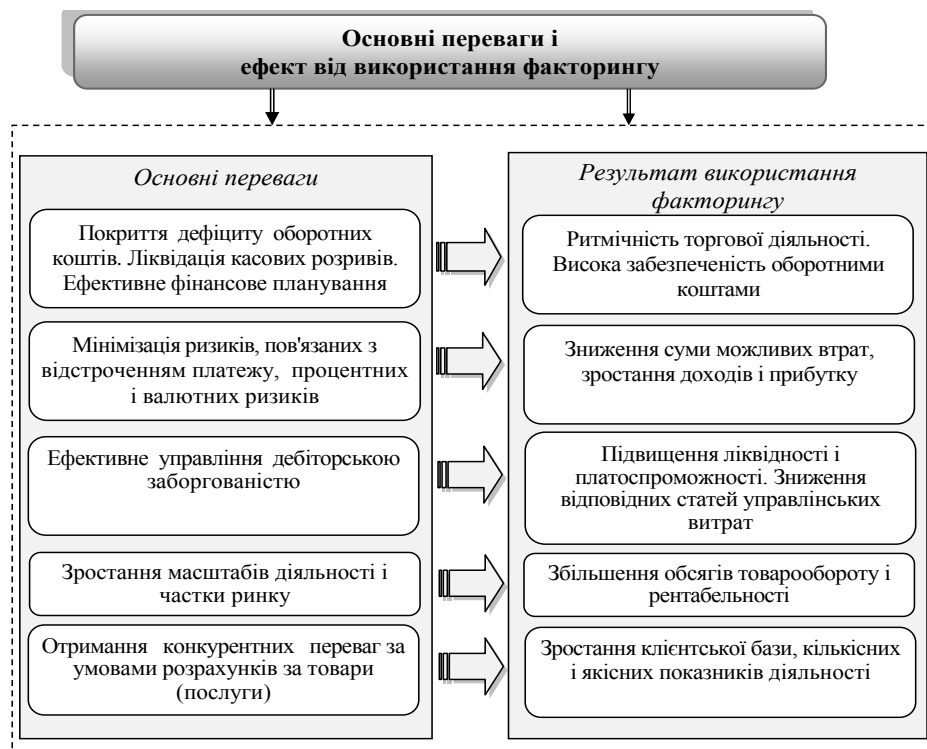

Рис. 3. Основні переваги і передбачуваний економічний ефект від використання факторингу*

*Розроблено автором.

Запропонована методика дозволить проаналізувати ефективність факторингових операцій у факторанта та сприятиме управлінню оборотним капіталом шляхом прийняття оптимальних управлінських рішень.

Набули подальшого розвитку методичні підходи до аналізу ефективності факторингових операцій, використання яких на практиці дозволяє приймати обґрунтовані рішення з приводу механізму управління ресурсами для забезпечення непервної роботи і підвищення прибутковості господарської діяльності.

Запропоновано здійснювати аналіз ефективності факторингових операцій за допомогою розрахунку і порівняння показників, рівня, динаміки і оборотності дебіторської заборгованості з використанням факторного аналізу для виявлення впливу факторингу на їх зміну. Також запропоновано проведення аналізу зміни фінансового результату діяльності підприємства в динаміці і із застосуванням факторингу. Періодично необхідним є проведення порівняння використання факторингу і альтернативних інструментів управління

дебіторською заборгованістю. При цьому слід віддати перевагу тому інструменту, який приносить більший ефект при менших витратах.

Це дозволить узгодити прийняття управлінських рішень щодо застосування факторингу суб'єктами господарювання.

Результатом застосування факторингу у процесі управління оборотним капіталом підприємств є: прискорення обігу коштів, ліквідування касових розривів, збільшення оборотності оборотних активів та оптимізація їх структури, підвищення фінансової стійкості та поліпшення показників ліквідності і отримання додаткового прибутку.

Застосування факторингу доцільне, коли у підприємства є можливість використати фінансові ресурси з рентабельністю вищою, ніж ставка витрат по факторингу, і коли втрати від інфляції можуть перевищити витрати по ньому.

Перспективним напрямком подальших розвідок є дослідження прогностичного аналізу очікуваних результатів підвищення ефективності використання факторингу.

Список літератури

1. Баканов, М. И. Теория экономического анализа [Текст] : учеб. для студ. вузов, обуч. по эконом. спец. / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 416с.
2. Бучик, Т. А. Роль факторинга в управлении оборотным капиталом [Текст] / Т. А. Бучик // Научный вестник ЧДІЕУ. – м. Чернігів, – 2008. – №1. – С. 178-186.
3. Виноградова, Е. В. Многокритериальные модели оптимизации факторинговых портфелей [Текст] : дис. ... канд. экон. наук: 08.00.13 / Виноградова Елена Викторовна. – М., 2010. – 158 с.
4. Грищенко, О. В. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия [Текст] : учебное пособие / О. В. Грищенко. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2000. – 112 с.
5. Елуфимова, Е. А. Развитие рынка факторинга в условиях финансового кризиса и возросших рисков [Текст] / Е. А. Елуфимова, Т. М. Илюхина; рец. Р. Б. Неврузова // Аудит и финансовый анализ. – 2009. – № 5. – С. 366-369.
6. Ишкова, Н. А. Бухгалтерский учет и анализ вексельных и факторинговых операций [Текст] : дис. кандидата экономических наук: 08.00.12 / Ишкова Наталья Алексеевна; [Место защиты: Моск. гос. ун-т коммерции] – Москва, 2001. – 238 с.
7. Кожина, Л. М. Снижение риска выполнения факторинговых операций [Текст] : дис. кандидата экономических наук: 08.00.10 / Кожина Людмила Михайловна; [Место защиты: Гос. Ун-т управления] – Москва, 2008. – 150с.
8. Лаврик, М. Ю. Эффективность факторинговых операций российских коммерческих банков [Текст] : дис. кандидата экономических наук: 08.00.10/ Лаврик Мария Юрьевна; [Место защиты: Российская экономическая академия имени Г. В. Плеханова] Москва, 2005. – 143 с.
9. Лазаришина, І. Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика [Текст] : монографія. – Рівне, 2005 – 369 с.
10. Лахтіонова, Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання [Текст] : монографія / Л. А. Лахтіонова; Київський національний економічний ун-т. – Київ, 2001. – 387 с.
11. Медведев, И. Е. Экономические аспекты использования факторинга в обеспечении конкурентоспособности торговли [Текст] : диссертация ... кандидата экономических наук : 08.00.05 / Медведев Иван Евгеньевич; [Место защиты: Сиб. гос. ун-т потреб. кооп.]. – Новосибирск, 2008. – 171 с.
12. Олійник, О. В. Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін [Текст] : монографія / О. В. Олійник. – Житомир : ЖДТУ, 2008. – 652 с.
13. Лазаришина І. Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика [Текст] : монографія. – Рівне, 2005 – 369 с.
14. Ришар, Ж. Аудит и анализ хозяйственной деятельности предприятия [Текст] / Ж. Ришар / пер. с франц. под. ред. Л. П. Белых. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 375с.

-
15. Трейвиш, М. И. Методы анализа эффективности и надежности факторных операций [Текст] : дис. кандидата экономических наук: 08.00.13/ Трейвиш, Михаил Ильич. – Москва, 1997. – 144 с.
 16. Шанина, А. Н. Управление рисками факторингового бизнеса в России [Текст] : автореферат дисс. кандидата экономических наук: 08.00.10 / А. Н. Шанина. – Санкт-Петербург, 2010. – 22 с.

References

1. Bakanov, M. (1997). *Theory of Economic Analysis. M. : Finance and Statistics.*
2. Buchyk, T. (2008). *The role of factoring in working capital management. Scientific herald of ChSIEU, 1,178-186.*
3. Vinogradova, Ye. (2010). *Multi-criteria optimization models of factoring portfolios. Dissertation... of Ph. D in Economics: 08.00.13. Moscow.*
4. Hrishchenko, O. (2000). *Analysis and diagnostics of the financial and economic activity of the enterprise. Tahanroh: TRTU.*
5. Yelufimova, Ye. (2009). *The development of the factoring market in the financial crisis and the increased risks. Audit and Financial Analysis, 5, 366-369.*
6. Ishkova, N. (2001). *Accounting and analysis promissory notes and factoring transactions: dissertation of Ph. D in Economics: 08.00.12. Moskwa.*
7. Kozhina, L. (2008). *Reducing the risk performing of factoring transactions: dissertation of Ph. D in Economics: 08.00.10. Moskwa.*
8. Lavrik, M. (2005). *The effectiveness of Russian commercial banks factoring transactions: dissertation of Ph. D in Economics: 08.00.10. Moskwa.*
9. Lazaryshyna, I. (2005). *Economic analysis in Ukraine: history, methodology, practice. Rivne.*
10. Lakhtionova, L. (2001). *Financial analysis of business entities. Kyiv.*
11. Medvedyev, I. (2008). *The economic aspects of the factoring use in ensuring the competitiveness of trade: dissertation of Ph. D in Economics: 08.00.05. Novosibirsk.*
12. Oliynyk, O. (2008). *Development of economic analysis in terms of the institutional changes. Zhytomyr: ZhSTU.*
13. Rishar, Zh. (1997). *The enterprise audit and business analysis. M. : Audit, YuNITI.*
14. Treyvish, M. (1997). *Methods of analysis of the efficiency and reliability factor transactions: dissertation of Ph. D in Economics: 08.00.13. Moskwa.*
15. Shanina, A. (2010). *Risk management of factoring business in Russia: abstract of the dissertation of Ph. D in Economics: 08.00.10. San-Petersburg.*

Стаття надійшла до редакції: 13.11.2013 р.